

Aanbiedingsformulier

Overheidsbreed Beleidsoverleg Digitale Overheid

Agendapunt Onderwerp	5b Governance en beheer metadata overheid
Datum behandeling	19 september 2024
Sponsors Betrokken partijen	Ministerie OCW en BZK Ministeries JenV, VWS, EZ, IenW/RWS; NA, UvW, VNG, IPO, ICTU, BZK/Logius/KOOP en RDDI
Contactgegevens	Organisatie : BZK/DO, CIO Rijk, RDDI Contactpersoon : Patrick Knoester/Jaap Haenen Telefoonnummer : +31621369815/+31650174290 E-mailadres : Patrick.Knoester@minbzk.nl / Jaap.Haenen@minbzk.nl
Doel van de behandeling (dubbelklikken op vakje en 'ingeschakeld' aanvinken)	☐ Ter discussie/meningvormend ☒ Ter besluitvorming ☐ Hamerstuk ☐ Ter advies naar eigenaar/OBDO/staatssecretaris/... ☐ Ter informatie, agendapunt wordt toegelicht ☐ Ter kennisname, agendapunt wordt niet behandeld
Eerder behandeld in Datum behandeling: Uitkomst behandeling: Resultaat toets: Gemaakte afspraken:	☐ DOD ☐ IDO ☐ PGDI ☒ Anders: Overleg OCW/BZK en overheid brede werkgroep ☐ MT DO DS CIO RIJK Laatste keer overheid brede werkgroep donderdag 5 september 2024 NB strategisch vooroverleg OBDO 03-09-2024 unaniem akkoord ☒ Overeenstemming ☐ Geen overeenstemming
Discussiepunten Beslispunten	Inrichten van meer regie op generieke (gemeenschappelijke) metadata in open metadata standaarden door BZK/DO aan te wijzen als regiehouder (regisseur) om meer overheid brede samenhang in open metadata standaarden te organiseren. BZK/DO laat zich daarbij ondersteunen door een door haar aan te wijzen organisatie (beoogd ICTU). Ook wordt de huidige werkwijze met een overheid brede werkgroep voortgezet.
Financiële consequenties Kosten: Dekking:	Eenmalige kosten : komen tlv 2024 Jaarlijks terugkerende kosten : 150.000 (ondersteuning/beheer) en 1 dag in de week menscapaciteit van beleidsafdeling BZK/DO ☐ Ja ☒ Nee ☐ Gedeeltelijk Dekking wordt nog gezocht.
Leeswijzer	
Toelichting Ruimte voor aanleiding, voorgeschiedenis, samenvatting, relevante context, zoals betrokken (inter)nationale wet- en regelgeving, vervolgproces.	Bij het accepteren van MDTO als standaard voor de Rijksoverheid in de ICBR van 5 december 2023 is onlosmakelijk ook de bijbehorende routekaart vastgesteld. Zowel de CDO-raad als het CIO beraad hebben positief geadviseerd op de aanpak via de verschillende sporen in de routekaart. Eén van de sporen in die routekaart is het uitwerken van de governance om tot meer regie op de generieke metadata in metadata standaarden te komen die vanuit verschillende domeinen worden

	<p>opgesteld. In een overheid brede werkgroep wordt aan ^{Datum} 16 mei 2023 samenhang in de metadata standaarden gewerkt. Voor de structurele borging van meer afstemming is het beleggen van de verantwoordelijkheid voor overheid brede regie op de samenhang in metadata standaarden noodzakelijk. Beoogd is om de ondersteuning van BZK/DO in haar rol als regiehouder gemeenschappelijke metadata bij de ICTU te beleggen. En gebruik te maken van de bestaande overleggen met de community 's van onder andere de NORA en gegevensmanagement.</p>
--	---

DEPARTEMENTAAL VERTROUWELIJK

TER BESLUITVORMING

Nota actief openbaar
Nee

Aan Overheidsbreed Beleidsoverleg Digitale Overheid
(OBDO)
Van BZK/Digitale Overheid

Onze referentie
2024-0000775070

Datum
10 september 2024

nota

Meer regie op gemeenschappelijke (generieke) metadata
in (open) metadata standaarden

Opgesteld door
Patrick Knoester/Jaap
Haenen, BZK/DO en CIO-Rijk
T
+31621369815/+3165017429
0

Samengewerkt met
Ministerie OCW, BZK, JenV,
VWS, EZ, IenW/RWS; NA,
UvW, VNG, IPO, ICTU,
BZK/Logius/KOOP en RDDI

Bijlage(n)
1

Aanleiding

Metadata – gegevens over informatie - zijn belangrijk voor de overheid. Het handelen van de overheid dient immers aantoonbaar eerlijk en betrouwbaar te zijn. Verantwoording en transparantie zijn daarvoor van groot belang en metadata helpen daarbij: door goede toepassing van metadata wordt overheidsinformatie beter vindbaar, beschikbaar, toegankelijk, interpreteerbaar, betrouwbaar, uitwisselbaar en herbruikbaar. 'Duurzame toegankelijkheid' wordt dat vaak genoemd:

- Metadata helpt bij het organiseren van informatie op een gestructureerde manier, waardoor het gemakkelijker wordt om documenten en gegevens terug te vinden, te beheren en te archiveren. Dit is vooral belangrijk gezien de enorme hoeveelheid informatie die de overheid genereert en opslaat.
- Metadata zorgt voor betere toegankelijkheid van informatie. Door het gebruik van metadata kunnen zoekopdrachten efficiënter worden uitgevoerd, waardoor de juiste informatie sneller gevonden kan worden. Dit is essentieel voor het ondersteunen van de openbaarheid van bestuur en transparantie.
- Metadata vergemakkelijkt de uitwisseling van gegevens tussen verschillende systemen en organisatieonderdelen binnen de overheid. Dit zorgt ervoor dat informatie naadloos kan stromen waar het nodig is, wat van cruciaal belang is voor effectieve samenwerking en besluitvorming.
- Metadata biedt context aan de opgeslagen informatie, waaronder de herkomst, doel en tijdsaspecten. Deze context is van vitaal belang voor het begrijpen en correct interpreteren van de gegevens, vooral wanneer deze jaren later worden geraadpleegd.
- Voor het naleven van wet- en regelgeving met betrekking tot archivering, privacy (zoals de AVG in de Europese Unie), en toegankelijkheid is het gebruik van gestructureerde metadata onmisbaar.
- Metadata speelt een sleutelrol in het waarborgen van de duurzaamheid van digitale bestanden. Door essentiële informatie over het formaat, de creatiedatum, en bewaartermijnen vast te leggen, wordt gegarandeerd dat toekomstige generaties deze bestanden kunnen openen en gebruiken.

- Metadata kan ook belangrijke informatie bevatten over de beveiligingsniveaus en privacy gevoeligheid van documenten, waardoor de overheid passende maatregelen kan nemen om gevoelige informatie te beschermen.

Onze referentie
2024-0000775070
Datum
10 september 2024

Wetgeving vanuit bijvoorbeeld de Archiefwet, de Wet Open Overheid en Wet Hergebruik Overheidsinformatie, stelt eisen aan het metadateren van overheidsinformatie.

De overheid bestaat uit meer dan 1600 verschillende organisaties, die allemaal werken met informatie in hun bedrijfsproces. Daardoor is de verscheidenheid groot, terwijl tegelijkertijd een aantal generieke metadata in elk bedrijfsproces voorkomen. Daarom is het zinvol om afspraken te maken over generieke (of gemeenschappelijke) metadata, zodat het eenvoudiger wordt om informatie te vinden, uit te wisselen en te (her-)gebruiken. Deze afspraken hebben vaak de vorm van standaarden. Naast standaarden over generieke metadata, zijn er ook standaarden voor specifieke metadata die binnen een bepaald bedrijfsproces of domein wordt gebruikt. Er zijn daardoor vele standaarden voor metadata, zodat onduidelijk is:

- Welke standaarden er zijn en wat voor type standaard het is (generiek of specifiek);
- Waarvoor ze gebruikt kunnen (of moeten) worden;
- Hoe ze zich tot elkaar verhouden – is er bijvoorbeeld overlap met andere standaarden?
- Hoe systemen en applicaties ingericht kunnen worden volgens de geldende standaarden;
- Hoe metadata als kans kunnen worden benut in plaats van als wettelijke last.

Met een brede werkgroep van informatieprofessionals en architecten zijn vele vraagstukken ten aanzien van metadata geïnventariseerd zie [Synthese werksessie metadata op 12 december 2023 - NORA Online](#)

Slechts een beperkt aantal van de metadata standaarden worden verplicht opgelegd aan de overheid via opname op de 'Pas toe of leg uit'-lijst van het Forum Standaardisatie. De rol van Forum Standaardisatie op bewaking van de samenhang is daardoor ook beperkt. Op de 'Pas toe of leg uit'-lijst staan ook vele andere standaarden die niet over metadata gaan.

In 2023 is door de Werkgroep Metadata binnen het Rijksprogramma voor Duurzaam Digitale Informatiehuishouding (RDDI) een verkenning uitgevoerd naar alle bestaande standaarden over metadata, waaruit bleek dat er vooral behoefte bestond aan overzicht, actualisatie, houderschap en beheer. In de '[Whitepaper metadata overheidsinformatie](#)' van de werkgroep metadata RDDI is vervolgens de vervolgaanpak beschreven om te komen tot een actief bestuurd én beheerd overheid breed 'stelsel van metadata standaarden'.

Deze notitie gaat over de regie op generieke metadata in metadata standaarden, de 'governance' (houderschap en beheer) en de afbakening met de

verantwoordelijkheid voor individuele standaarden. Met name waar generieke en specifieke standaarden elkaar raken en/of overlappen is het van belang goede afspraken te maken. Daarvoor is het belangrijk dat we het geheel in kaart brengen (overzicht), een visie ontwikkelen (waar moet het naartoe) en sturen op de realisatie van die visie. Hoe dit kan worden aangepakt, wordt in het onderstaande beschreven.

Onze referentie
2024-0000775070

Datum
10 september 2024

Geadviseerd besluit

Inrichten van meer regie op generieke (gemeenschappelijke) metadata in open metadata standaarden door BZK/DO aan te wijzen als regiehouder (regisseur) om meer overheid brede samenhang in open metadata standaarden te organiseren. BZK/DO laat zich daarbij ondersteunen door een door haar aan te wijzen organisatie (beoogd ICTU). Ook wordt de huidige werkwijze met een overheid brede werkgroep voortgezet.

Toelichting

Open standaarden voor metadata

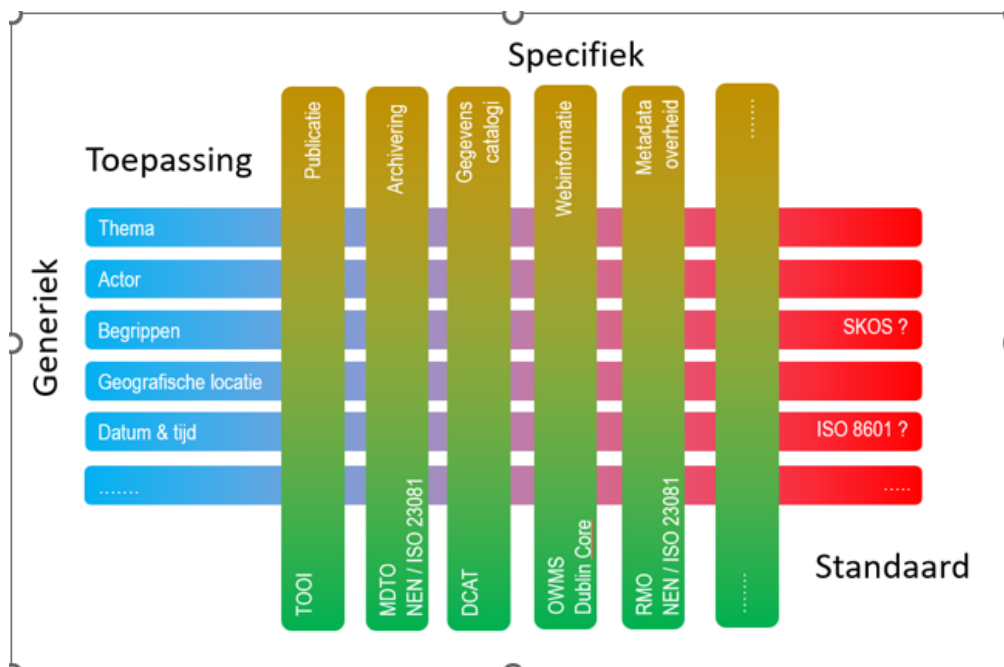
Open standaarden zijn afspraken - in ons geval afspraken over het uitwisselen van informatie binnen de overheid. Het Forum Standaardisatie hanteert de volgende [definitie](#): "Een standaard is een afspraak over informatie of een proces. Als computersystemen gegevens uitwisselen, dan moeten zij die afspraken of processen hanteren".

Standaarden maken het uitwisselen van informatie eenvoudiger, zowel tussen als binnen overheidsorganisaties. Het voorkomt dat de uitwisselende partijen telkens opnieuw afspraken moeten maken, en maakt het (her-) gebruik van de informatie eenduidig. Ook voorkomt het gebruik van open standaarden leveranciersafhankelijkheid.

Dat geldt ook voor standaarden voor metadata. Om optimaal te voldoen aan de eisen op het gebied van Duurzame Toegankelijkheid en de achterliggende wetgeving, is standaardisatie essentieel. Metadata zijn verweven in de informatiehuishouding van de gehele overheid, bijvoorbeeld in systemen voor bedrijfsvoering en archivering, en dienen bepaalde functies, zoals publicatie, uitwisseling, verantwoording, toegangsbeheer en validatie.

Voor veel van deze functies worden al standaarden gebruikt; denk bijvoorbeeld aan de [Dublin Core](#) standaard om informatie op internet te publiceren, [DCAT](#) om een dataset te beschrijven, [MDTO](#) om informatie over duurzame toegankelijkheid van informatie-objecten uit te wisselen, bijvoorbeeld bij overbrenging naar een archiefbewaarplaats en aan verschillende standaarden binnen het Geo-domein. Deze standaarden voor een specifiek bedrijfsproces of domein worden specifieke standaarden genoemd. Daarnaast zijn er ook meer algemene ofwel generieke standaarden, zoals een eenduidig formaat om een datum, periode of geografische locatie uit te drukken, of een gestandaardiseerd register van alle overheidsorganisaties ('actoren'). De specifieke en generieke standaarden overlappen op diverse punten.

Tegen elkaar uitgezet verhouden de specifieke en generieke standaarden zich zoals in onderstaande figuur.

Momenteel is het geheel aan metadata standaarden dat binnen de Nederlandse overheid wordt gebruikt, vooral organisch ontstaan, dat wil zeggen zonder sturing op de samenhang met andere standaarden. Dat heeft als nadeel dat op verschillende plaatsen verschillende standaarden worden gebruikt voor 'hetzelfde', en binnen specifieke standaarden verschillende generieke standaarden worden gebruikt; denk bijvoorbeeld aan verschillende formaten voor een geografische locatie of datum/tijd. Dat is niet efficiënt en niet effectief. Het maakt uitwisseling complexer en leidt daarbij mogelijk tot gegevensverlies. Onze keuzevrijheid wordt wel beperkt door internationale generieke standaarden.

Ook is niet duidelijk welke standaarden waar en wanneer toegepast moeten worden. Het verdient daarbij aanbeveling, zoals blijkt uit de eerdere 'verkenning metadata', dat er:

- Een overzicht komt van alle metadata standaarden;
- Duidelijk wordt gemaakt welke functie die standaarden vervullen;
- De relaties (waaronder overlap) tussen standaarden inzichtelijk worden gemaakt.

Individuele standaarden kunnen zich door ontwikkelen, terwijl er tegelijkertijd sturing is op 'het geheel', ofwel meer regie op de samenhang tussen de metadata standaarden.

Scope

Metadata worden bij veel toepassingen gebruikt. Bijvoorbeeld in het geodomein, datadomein, voor publicatie en het informatiebeheer- en archiefdomein. Noodzakelijk is om regie te voeren over deze domeinen heen op de samenhang en het gebruik van generieke en specifieke standaarden. Op dit moment is nog niet exact bekend hoe breed de regie op de samenhang van metadata standaarden

wordt. Belangrijk is om een eerste stap te zetten, klein te beginnen en vervolgens vanuit een groeimodel verder te werken.

Eén afbakening kan in ieder geval al worden gemaakt: het betreft metadata standaarden die gebruikt worden binnen de bestuursorganen van de Nederlandse overheid en de partijen waarmee zij informatie uitwisselen. Dat is daarmee het organisatorisch werkingsgebied.

Onze referentie
2024-0000775070

Datum
10 september 2024

De volgende standaarden/kaders/kennismodel maken onderdeel uit van de scope bij de start (klein beginnen en vervolgens uitbreiden):

- Metadata standaarden zoals MDTO, TOOI en RMO (Richtlijn Metagegevens Overheidsinformatie)
- Beschrijvende standaarden voor begrippen zoals NL-SBB, SKOS, NEN 3610
- Internationale standaarden zoals DCAT, ISO 23081, Dublin Core

De Nederlandse standaarden zijn veelal afgeleid van Internationale standaarden. De beïnvloeding van Internationale standaarden loopt via onze bestaande Nederlandse inbreng. In samenwerking met betrokken organisaties en de werkgroep zullen we op behoefte de scope uitbreiden, zie onder andere metadata standaarden uit de lijst [Standaarden metadatamanagement](#)

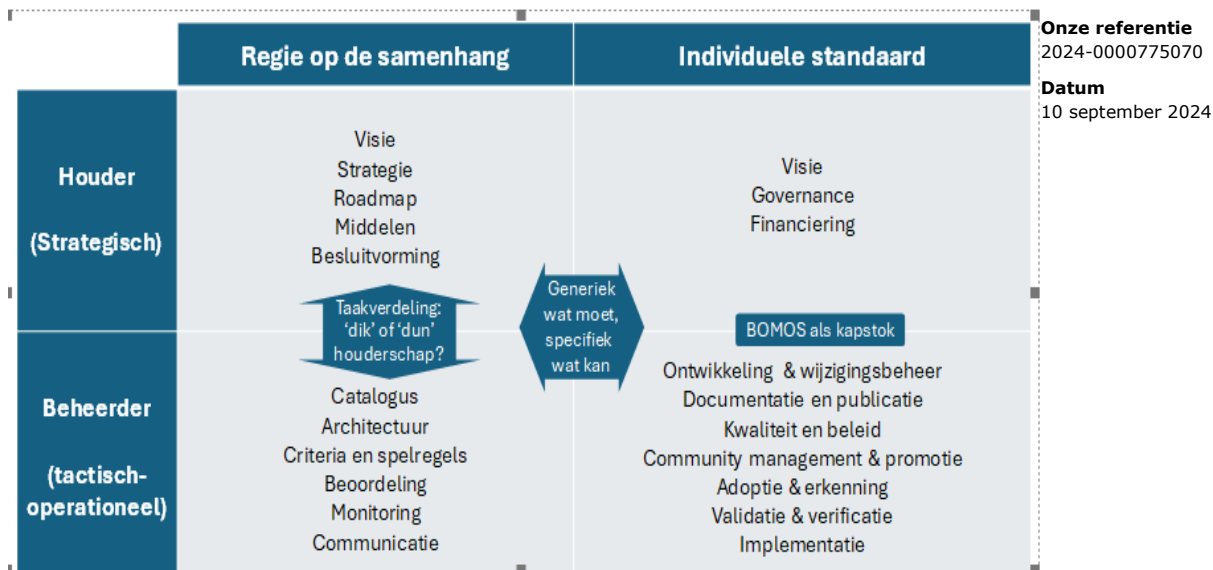
Regie op samenhang van metadata en individuele standaarden

Voor zowel de individuele standaarden als voor regie op de samenhang van metadata standaarden geldt dat:

- Er een houder is, die de randvoorwaarden schept voor (door-) ontwikkeling en implementatie zoals sturing, inbedding in beleid en financiering;
- Er een beheerder is, die zorgt voor de operationele zaken zoals doorontwikkeling, communicatie, het inrichten van een 'community', wijzigingsbeheer etc.

Houder en beheerder zullen met elkaar moeten afbakenen welke taken zij ieder op zich nemen.

Het speelveld van houder en beheerder, van enerzijds het geheel aan metadata standaarden en anderzijds de individuele standaarden, kan als volgt schematisch worden weergegeven.

Onze referentie
2024-0000775070
Datum
10 september 2024

Op het niveau van individuele standaarden noemen we deze houder de 'standaardhouder' (ook wel 'standaardeigenaar') en de beheerder de 'standaardbeheerder'. Op het niveau van de samenhang tussen metadata standaarden zijn dat de 'regiehouder' en 'ondersteuner/beheerder'.

Naast houders en beheerders van regie op de samenhang van metadata standaarden en de individuele standaarden, zijn er uiteraard ook gebruikers (organisaties of leveranciers, die met meerdere standaarden te maken krijgen) en eindgebruikers (medewerkers die met een standaard werken). Elke standaard moet ook aansluiten op de behoefte van onze samenleving. Zodat die informatie kan vinden, ter controle van de democratische rechtstaat, ten behoeve van het algemeen belang, wetenschappelijk belang en historisch belang.

Om de regie op de samenhang van gemeenschappelijke metadata tussen metadata standaarden goed te laten werken, proberen we te leren van ervaringen binnen de zorg. Daar is regie op de samenhang tussen metadata standaarden, onderdeel van stelselregie. In het rapport ['Model voor Stelselregie' van NICTIZ](#) wordt stelselregie als volgt beschreven:

Stelselregie beschrijft welke processen en producten op stelselniveau nodig zijn om te bereiken dat het beheer van standaarden zodanig wordt ingericht dat het bijdraagt aan een effectieve en efficiëntere uitwisseling van informatie. Stelselregie omvat het samenspel tussen standaardhouders en stelselhouder in de vorm van processen, producten en governance.

Dit 'samenspel' is het meest essentiële kenmerk van stelselregie: samenwerken en afspraken met elkaar maken. Ook moeten afspraken gemaakt worden over de afbakening: wat spreek je gezamenlijk af (als stelsel), en wat is "eigen verantwoordelijkheid"? Een goed uitgangspunt hierbij kan zijn: "centraal wat moet, decentraal wat kan". Inhoudelijk komt dat neer op: "generiek wat moet, specifiek wat kan".

Voor het samenspel tussen standaardhouders en standaardbeheerders biedt het [Beheer- en Ontwikkelmodel Open Standaarden](#) (BOMOS) handvaten. Meer hierover wordt toegelicht in Bijlage I. Het maken van afspraken kan op verschillende manieren. Zo kunnen standaarden worden verplicht via opname op de 'Pas toe of leg uit'-lijst van het Forum Standaardisatie. Standaarden op deze lijst zijn verplicht bij nieuwe aanschaffingen ('pas toe') volgens het ['Pas toe of leg uit'-beleid](#), maar uitzonderingen zijn mogelijk (bv. als een dergelijke dienst of product in onvoldoende mate wordt aangeboden, onvoldoende veilig of zeker functioneert of om een andere reden die van bijzonder gewicht is), mits goed onderbouwd en mits deze uitzondering beschreven is in de bedrijfsvoeringparagraaf van het jaarverslag ('leg uit') (zie: [instructie rijksdienst bij aanschaf van ICT-diensten en ICT-producten](#)). Ook kunnen gebruikers gezamenlijk tot de conclusie komen dat het verstandig is om dezelfde standaarden te gebruiken. In het geval van een (open) Stelsel van (open) standaarden is het vooral belangrijk dat consensus ontstaat over het gebruik van standaarden.

Onze referentie
2024-0000775070

Datum
10 september 2024

Een dergelijk samenspel gaat alleen maar werken wanneer voor alle partijen duidelijk is wat van hen verwacht wordt. Daarom is het extra belangrijk om alle stakeholders te betrekken en open te communiceren.

Governance

Voor regie op de samenhang tussen metadata standaarden zijn nog geen houder en beheerder aangewezen. Voor de meeste individuele standaarden met een Nederlandse beheerorganisatie is dat wel zo (voor standaarden met een internationale beheerorganisatie is een Nederlandse intermediair nog niet bekend).

Het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, Directie Digitale Overheid (BZK/DO), heeft aangegeven de rol van **regiehouder** op zich te willen nemen. Gezien de verantwoordelijkheden richting de Digitale Overheid, de GDI en de daarbij behorende basisinfrastructuur lijkt dit een logische keuze.

Voor de ondersteuning van de regiehouder c.q. het **beheer** van het geheel is nog geen partij aangewezen. Het is niet gebruikelijk dat de rol van houder en beheerder bij dezelfde partij wordt belegd. Voor de rol van beheerder is bijvoorbeeld te denken aan de Stichting ICTU die als beheerder van de NORA soortgelijke taken uitvoert zoals publicatie en het coördineren van communities of interest. De keuze welke partij dit gaat doen, is aan de beoogde regiehouder in casu BZK/DO.

Zoals in de Whitepaper metadata overheidsinformatie wordt vermeld, kent de Richtlijn Metagegevens Overheidsinformatie (RMO) ten behoeve van Informatie en Archief geen houder en beheerder en MDTO geen houder (beheer ligt bij het Nationaal Archief, NA). Wat betreft MDTO geeft het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap aan dat de houder rol gezien hun verantwoordelijkheid voor de archiefwet logischerwijs bij hen ligt. De RMO wordt dit jaar herzien en is naar verwachting eind van dit jaar geactualiseerd. De RMO beschrijft een kader voor alle entiteiten gebaseerd op de Internationale metadata norm NEN-ISO 23081 ten behoeve van Informatie en Archief, waarin het '5-entiteitenmodel' centraal staat. In gezamenlijk overleg zullen OCW en BZK als de geactualiseerde RMO door de werkgroep is opgeleverd besluiten welke organisatie houder en welke organisatie beheerder ervan wordt. Meest logische plek lijkt nu OCW (houder) en

NA (beheerder). In het wetsvoorstel Archiefwet 20xx en lagere regelgeving, krijgt de Algemene Rijksarchivaris (via mandaat vanuit Minister van OCW) de bevoegdheid om nadere normen te stellen op het gebied van Duurzaam Toegankelijke Overheidsinformatie.

Onze referentie
2024-0000775070
Datum
10 september 2024

Regiehouder metadata overheid	BZK DO
Ondersteuning/beheerder	Ntb, beoogd ICTU
Houder RMO	Ntb, inhoudelijk meest logische plek OCW
Beheerder RMO	Ntb, inhoudelijk meest logische plek Nationaal Archief
Houder MDTO	OCW
Beheerder MDTO	Nationaal Archief

BZK/DO is als beoogd regiehouder op de samenhang van metadata overheid verantwoordelijk voor de financiering van regieactiviteiten (wat voornamelijk ondersteuning en beheer betreft) en voor de governance. De governance heeft met name betrekking op twee zaken:

- De verhouding tussen regiehouder en ondersteuning/beheer;
- De verhouding tussen regie op de samenhang en individuele standaarden.
Over welke gemeenschappelijke metadata maken we gezamenlijk afspraken en wat mag de standaardhouder zelf regelen?

Elke individuele houder van een standaard is verantwoordelijk voor de eigen financiering van standaardhouderschap en -beheer.

De verdere uitwerking van de governance zal in samenwerking met betrokken partijen in de overheid brede werkgroep verder worden uitgewerkt onder regie van BZK/DO, onder voorbehoud dat het OBDO positief besluit om de regie op samenhangende metadata bij BZK/DO te beleggen.

Processen

Voordat vervolg keuzes gemaakt kunnen worden over de governance van het geheel aan metadata standaarden is het belangrijk om inzicht te verschaffen in de taken van de partijen die daarbij betrokken zijn. In deze paragraaf worden daarom een aantal processen opgesomd die bij regie en beheer op de gemeenschappelijke metadata van het geheel aan metadata standaarden komen kijken. Het NICTIZ rapport 'Model voor Stelselregie', dat specifiek voor het stelsel van standaarden voor de zorgsector is geschreven, is hiervoor als voorbeeld genomen. Ook zijn de activiteiten uit het BOMOS-model gebruikt. Dit wordt in het volgende hoofdstuk nader toegelicht.

Processen voor de regiehouder op de samenhang tussen metadata standaarden

De regiehouder is verantwoordelijk voor visie, governance en financiering en zorgt op bestuurlijk niveau voor besluitvorming. De regiehouder doet dat niet alleen:

- Inhoudelijk wordt de regiehouder hiervoor geadviseerd door de ondersteuner/beheerder (beoogd ICTU);
- De regiehouder stemt tevens af met de houders van de individuele metadata standaarden, zodat hun beleid op elkaar aansluit.

Concreet kunnen daarbij de volgende processen worden benoemd:

- Opstellen van een visie voor gemeenschappelijke metadata in metadata standaarden: Wat betreft het? Waarom zijn ze er? Wat is de scope? Als basis actualiseren we de bestaande [visie metadatamanagement](#) van de expertgroep gegevensmanagement.
- Opstellen van een (meerjaren-)strategie: Waar moeten we naartoe en hoe komen we daar?
- Vaststellen van de roadmap voor de implementatie van de meerjaren strategie;
- Middelen: afstemmen van het financieel kader en verder uitwerken van de business case. De toegevoegde waarde van regie op de samenhang van metadata is lastig in geld uit te drukken; des te belangrijker om periodiek de toegevoegde waarde te meten. Door gebruik te maken van de aanwezige tooling (www.NORAonline.nl) en het reeds actieve NORA Beheerteam, zijn de start- en overheadkosten beperkt en kunnen de kosten voor regie op de samenhang van metadata relatief laag blijven.
- Borgen van bestuurlijke verankering en draagvlak om adoptie te stimuleren; Organiseren van de besluitvorming van hetgeen op operationeel niveau wordt geadviseerd. Gezien het overheid brede karakter van samenhangende metadata standaarden zo nodig agendering bij het Overheidsbreed Beleidsoverleg Digitale Overheid;

Onze referentie
2024-0000775070
Datum
10 september 2024

Processen voor ondersteuning regiehouder/beheerder

De ondersteuning regiehouder is verantwoordelijk voor de operationele taken die komen kijken bij het ontwikkelen en onderhouden van de samenhang tussen metadata standaarden. Daartoe moeten processen worden ingericht voor:

- Catalogus: Opstellen en onderhouden van een catalogus van metadata standaarden binnen de scope. Alle (metadata)standaarden die door het Forum Standaardisatie zijn geplaatst op de 'Pas toe of leg uit'-lijst, worden door het Bureau Forum Standaardisatie in de NORA beheerd in een Linked Data omgeving. Aanvullend beheert NORA Beheer meer (metadata)standaarden die relevant zijn voor de Nederlandse overheidsorganisaties. Zie ook [Standaarden - NORA Online](#)
- Architectuur: De NORA-wiki en haar netwerk met de vele 10-tallen overheidsarchitecturen is de concretisering van de Architectuur. Door de vele onderlinge verwijzingen naar oplossingen, kennis en ervaring is het ook een goed te hanteren instrument voor architecten en ontwerpers. Metadata standaarden zijn onderdeel van de aanpak, die bestaan uit een trits van afspraken. Deze structuur is verwerkt in de opbouw van alle kennis in de NORA, zie [Kennismodel NORA/Visualisatie - NORA Online](#) en het NORA Beheerteam heeft veel ervaring met het organiseren van kennissessies om relaties te laten duiden tussen elementen als uitgangspunten en inrichtingsprincipes. Ook voor metadata standaarden kunnen ze dat eenvoudig organiseren. De NORA heeft ook status: zowel in Kabinetsbeleid

als door bekrachtigingen door OBDO. Zie [Bindende Architectuurafspraken - NORA Online](#)

Onze referentie
2024-0000775070

Datum
10 september 2024

- **Criteria en spelregels:** Uitvoeren van een stakeholderanalyse: te denken aan standaardhouders en -beheerders (zowel binnen Nederland als internationaal), leveranciers, organisaties, programma's en de samenleving op het gebied van informatiehuishouding zoals de Rijksorganisatie voor Informatiehuishouding; Maken van afspraken over het gezamenlijk toepassen van generieke metadata in standaarden; Afstemmen met de standaardbeheerders voor wat betreft de inhoud; Onderhouden en publiceren van documentatie, waaronder een handboek met spelregels. Processen voor het opnemen, wijzigen en verwijderen van standaarden, validatie en certificatie. Daarbij kan worden geleerd van ervaringen van bv de expertgroep Begrippenkader die eenzelfde traject doorloopt voor begrippen. Zie o.a. [Expertgroep NORA Begrippenkader 20231130 - NORA Online](#)
- **Beoordeling:** Uitvoeren van een risicoanalyse op de samenhang tussen metadata standaarden; Opstellen van impactanalyses om afwegingen over het conformeren aan generieke standaarden te onderbouwen;
- **Monitoring:** Monitoren van en adviseren over de adoptie van standaarden, door onder andere gebruik te maken van de bestaande jaarlijkse [Monitor Open Standaarden](#) van Forum Standaardisatie; Vanuit NORA Beheer wordt de voortgang van voorgenomen werkzaamheden altijd publiekelijk verantwoord in voortgangsrapportages aan de NORA Gebruikersraad. Er is veel ervaring met het doen van korte online-onderzoeken om de status van veranderingen te meten bij gebruikersgroepen of beheerders.
- **Communicatie:** NORA Beheer ondersteunt ca. 25 expertgroepen en daarnaast nog diverse andere communities, zoals NORA Familieleden of beginnend overheidsarchitecten. Alles tezamen vormen die de NORA-community. Een expertgroep voor metadata standaarden, bestaande uit (vertegenwoordigers van) beheerders van relevante metadata standaarden, kan op eenzelfde wijze door NORA Beheer worden ondersteund en/of worden getrokken. Opstellen, onderhouden en publiceren documentatie is de core-business voor de NORA community. NORA Beheer ondersteunt dat met het beschikbaar houden van een (zeer goedkoop) publicatieplatform: de NORA-wiki. Daarnaast kan NORA Beheer ook actief meewerken aan content, adviezen daarover geven, of de organisatorische aspecten daarvan oppakken. Voor alle content in de NORA is een contactpersoon vermeld, dan wel de mogelijkheid om vragen te stellen via nora@ictu.nl. De intentie is om binnen enkele uren antwoord te geven op vragen: [NORA Hulp - NORA Online](#).

Uitgangspunt is om standaarden aan te melden voor de 'Pas toe of leg uit'-lijst waar dat zinvol is. Vervolgens ondergaan de standaarden na aanmelding de gebruikelijke procedure van het Forum Standaardisatie. Onderdeel van de toetsingsprocedure bij het Forum Standaardisatie is het bepalen van het functioneel toepassingsgebied van een standaard dat overheid breed geldt volgens het organisatorisch werkingsgebied van het Forum. Besluitvorming over het wel of niet verplichten van een standaard (incl. functioneel toepassingsgebied) vindt plaats in het OBDO. Deze besluitvorming geldt overheid breed en niet alleen voor de scope van samenhang metadata standaarden.

Processen voor de standaardhouder en standaardbeheerder

Welke taken en processen er komen kijken bij het (ontwikkelen en) beheren van een individuele standaard is beschreven in BOMOS: het Beheer- en Ontwikkelmodel Open Standaarden. BOMOS deelt deze processen in een aantal categorieën: strategie, tactiek, operationeel, implementatie ondersteuning en communicatie, waarbij de standaardhouder zich met name richt op de strategie en de standaardbeheerder op de overige (uitvoerende) taken: de standaardhouder scheidt de kaders voor (de ontwikkeling en) het beheer van de standaard, doorgaans ondersteund door de standaardbeheerder voor wat betreft de inhoud. Meer over BOMOS is opgenomen als bijlage.

Producten

De hierboven genoemde processen vinden hun neerslag in een aantal producten, Ook hier is het NICTIZ rapport over stelselregie in de zorgsector als leidraad gebruikt.

- Een visie, die beschrijft wat relevante metadata standaarden zijn, welke scope er wordt gehanteerd, waarom en waar het op de langere termijn heen moet bewegen;
- Een bijbehorende roadmap en releasekalender;
- Een beschrijving van de governance, waarin beschreven staat welke organisaties meedoen om de samenhang te borgen en welke taken en verantwoordelijkheden zij hebben;
- Een financiering, die beschrijft hoe de regie werkzaamheden gefinancierd worden, nu en op termijn;
- Een beschrijving van de regieprocessen en ondersteuning;
- Een catalogus, waarin wordt beschreven welke standaarden er binnen de scope worden onderkend, en waarvoor deze gebruikt worden;
- Een architectuurbeschrijving, die de samenhang tussen de standaarden inzichtelijk maakt en waarin uitgangspunten en afspraken zijn vastgelegd;

Hoe nu verder?

Om vervolgstappen te kunnen zetten met regie op de samenhang tussen de metadata standaarden zijn de volgende stappen van belang:

- BZK/DO selecteert een organisatie om haar rol van regiehouder te ondersteunen en beheer te regelen (beoogd is de ICTU).

- De huidige werkwijze met een overheid brede werkgroep wordt vooralsnog voortgezet.
- Stakeholderanalyse uitvoeren: welke partijen moeten worden betrokken bij de voorgestelde scope?
- Bijeen brengen van deze partijen om relevante (metadata) standaarden in kaart te brengen, hun scope, hun status, hun onderlinge verhouding, hoe beheer is geregeld en internationale afstemming.

Onze referentie
2024-0000775070

Datum
10 september 2024

De uitkomst van deze 'eerste stappen' zal een goede basis vormen voor het verder inrichten van de regie op samenhang en de governance daarvan.

Bijlagen
Bijlage 1: BOMOS

Informatie die niet openbaar gemaakt kan worden

Nvt

Motivering

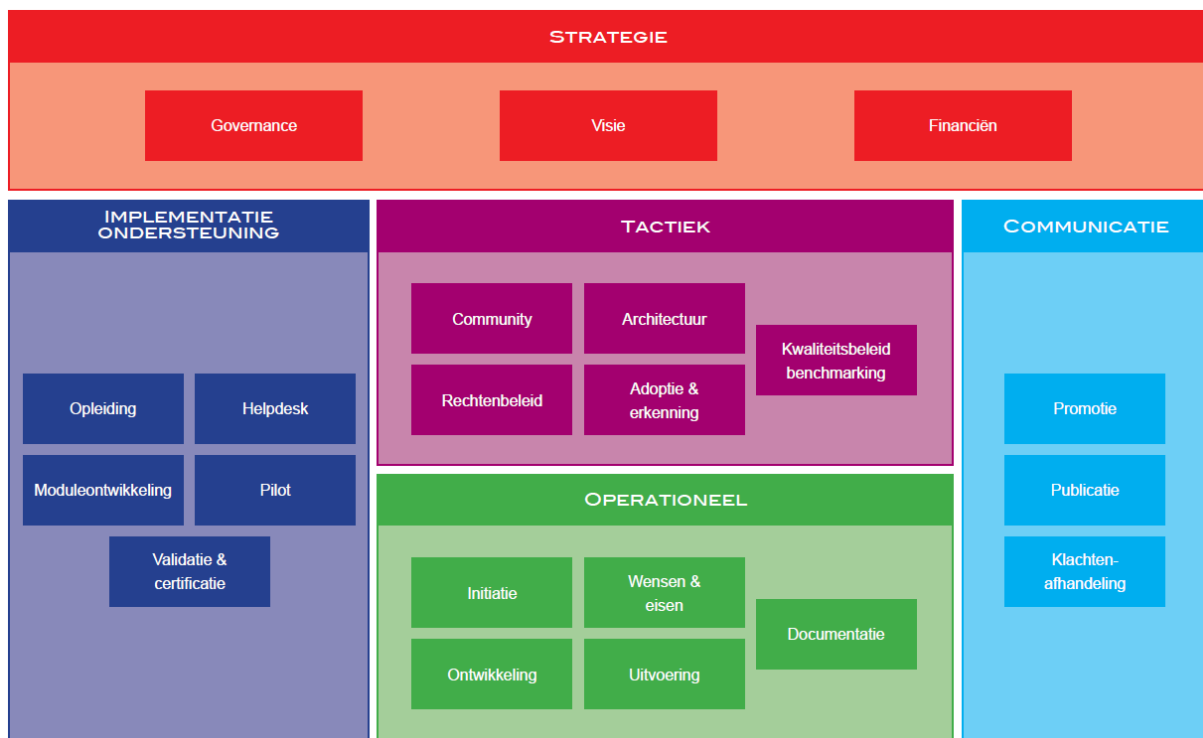
In de openbaar gemaakte versie van deze nota zijn alle persoonsgegevens van ambtenaren geanonimiseerd.

Bijlage bij nota: Meer regie op gemeenschappelijke (generieke) metadata in (open) metadata standaarden

Het Beheer- en Ontwikkelmodel Open Standaarden (BOMOS) is bedoeld als leidraad bij het beheren en ontwikkelen van open standaarden. Standaardiseren gaat voornamelijk over het maken van afspraken. Omdat de beheerpraktijken van standaarden en stelsels veel overeenkomsten hebben, kan BOMOS ook op stelselniveau worden toegepast. Hiervoor kent BOMOS een aanvullende module specifiek voor [stelsels](#). Daarbij gaat het dan over gecoördineerde afspraken rondom het gebruik van diverse individuele standaarden.

Het ‘open’ karakter is daarbij voor het Forum Standaardisatie van groot belang. Het betekent dat bij de (door-) ontwikkeling van de betreffende standaarden alle stakeholders die dat willen worden betrokken en dat er een open en transparant besluitvormingsproces is. Voor de acceptatie en adoptie van standaarden is dit van groot belang.

In het BOMOS raamwerk worden verschillende acties benoemd die komen kijken bij het ontwikkelen en beheren van standaarden of in dit geval regie op de samenhang tussen metadata standaarden. Die acties zijn erop strategisch/bestuurlijk niveau en daarnaast de aandachtsgebieden implementatie-ondersteuning, tactiek, operationeel en communicatie. Kort gezegd is het strategisch deel het domein van de stelseigenaar (regiehouder) en de overige niveaus van de ondersteuning regiehouder/beheerder.

BOMOS is bij uitstek geschikt om gebruikt te worden als ‘checklist’ of ‘kapstok’ voor de uit te voeren werkzaamheden die komen kijken bij het ontwikkelen en beheren/ondersteunen van regie op de samenhang van (stelsels van) standaarden, zodat niets over het hoofd wordt gezien, en geeft

voorbeelden en 'best practices' voor elke activiteit. De eerder genoemde processen voor de regiehouder en -ondersteuner/beheerder kunnen in dit kader worden geplaatst en waar nodig nader ingevuld en aangevuld met specifieke acties. Een voorzet hiervoor is reeds gedaan in de eerdere 'whitepaper metadata overheidsinformatie' (RDDI).